

7.2 Luokka NP

- Luokka NP on:

$$\begin{aligned} NP &= \bigcup \{ \text{NTIME}(t) \mid t \text{ on polynomi} \} \\ &= \bigcup_{k \geq 0} \text{NTIME}(n^k + k) \end{aligned}$$

- Siis *polynomisessa* ajassa epädeterministisellä Turingin koneella tunnistettavien kielten joukko
- $P \subseteq NP$
- Luokan NP ongelmista puhuttaessa tarkoitetaan yleensä niitä ongelmia, jotka eivät kuulu P:hen
- Esim. Hamiltonin polun etsimiseen suunnatusta verkosta ei tunneta polynomista algoritmia, vaan verkossa on suoritettava kattava haku

- Seuraava epädeterministinen Turingin kone ratkaisee Hamiltonin polku ongelman polynomisessa ajassa
- Syötteellä $\langle G, s, t \rangle$, missä G on suunnattu verkko ja s sekä t sen solmuja, G :n solmujen lukumäärä on m :

1. Kirjoita m lukua $p_1, \dots, p_m$, missä kukin p_i on epä-deterministisesti valittu väliä $1-m$
2. Jos listassa $p_1, \dots, p_m$ on toistoja, hylkää
3. Jos $p_1 \neq s$ tai $p_m \neq t$, hylkää
4. Jokaisella $i \in \{1, \dots, m\}$ tarkista onko (p_i, p_{i+1}) kaari G :ssä.

Jos yksikin testi epäonnistuu hylkää, muuten hyväksy

Klikkiongelma

- Suuntamattoman verkon **klikki** (clique) on täysin kytketty aliverkko, s.o. kaikkien klikkiin kuuluvien solmujen välillä on kaari
- k -klikki on k :n solmun aliverkko

$$\text{KLIKKI} = \{ \langle G, k \rangle \mid G \text{ on suuntaamaton verkko, jossa on } k\text{-klikki} \}$$

- Klikkiongelma voidaan ratkaista epädeterministisesti ensin valitsemalla (arvaamalla) annetun verkon k solmua
- Sen jälkeen deterministisesti tarkistetaan, että kaikkien valittujen solmujen välillä tosiaan on kaari
- Jos ei ole, niin syöte hylätään

Osajoukkosumma

- Annettuna monijoukko lukuja $S = \{x_1, \dots, x_k\}$ ja yksi erillinen luku t , onko S :llä ali(moni)joukkoa $\{y_1, \dots, y_l\}$ s.e. $\sum_i y_i = t$
- Esim. pari $\langle \{4, 11, 16, 21, 27\}, 25 \rangle$ kuuluu tämän ongelman kieleen, koska $4 + 21 = 25$
- Kattava haku: käy läpi kaikki 2^m osajoukkoa ja tutki onko alkioiden summa t
- Epädeterministisesti valitaan (arvataan) osajoukko lukuja annetusta kokoelmasta S
- Deterministisesti tarkistetaan, että valittujen lukujen summa on t

P =?= NP

- P on nopeasti ratkaistavien ongelmien joukko
- NP on nopeasti verifioitavien ongelmien joukko
- Vaikuttaisi ilmiselvältä, NP on oleellisesti P:tä laajempi luokka, mutta ei ole kyetty todistamaan yhdellekään NP:n ongelmalle, ettei sillä ole polynomista ratkaisualgoritmia
- Täten on periaatteessa mahdollista, että P = NP
- Luokan $NP \setminus P$ ongelmille tunnetaan vain eksponentiaalisen ajan vaativia deterministisiä algoritmeja

$$NP \subseteq EXPTIME = \bigcup_k DTIME(2^{n^k})$$

7.3 NP-täydellisyys

- Funktio $f: \Sigma^* \rightarrow \Gamma^*$ voidaan laskea polynomisessa ajassa, jos on olemassa Turingin kone M ja polynomi p , joilla
  - $f = f_M$ ja
  - $\text{time}_M(n) \leq p(n)$ kaikilla n
- Olkoot $A \subseteq \Sigma^*$, $B \subseteq \Gamma^*$ formaaleja kieliä
- A voidaan palauttaa polynomisesti B :hen, merk.

$$A \leq_m^p B,$$
 jos on olemassa polynomisessa ajassa laskettava funktio $f: \Sigma^* \rightarrow \Gamma^*$ s.e.

$$x \in A \Leftrightarrow f(x) \in B \quad \forall x \in \Sigma^*$$

Lause 7.31 *Kaikilla kielillä A, B, C pätee*

- i. $A \leq_m^p A$, (refleksiivisyys)
- ii. jos $A \leq_m^p B$ ja $B \leq_m^p C$, niin $A \leq_m^p C$ (transitiivisuus),
- iii. jos $A \leq_m^p B$ ja $B \in \text{NP}$, niin $A \in \text{NP}$ ja
- iv. jos $A \leq_m^p B$ ja $B \in \text{P}$, niin $A \in \text{P}$.

Huom.: palautusehdon osalta tämä lause on täsmälleen sama kuin lause 5.22. Muuttunut kohta on palautuksen polynominen laskettavuus.

Todistus.

- i. Valitaan palautusfunktiksi $f(x) = x$.
- ii. Yhdistetty funktio $h(x) = g(f(x))$ on palautus A :sta C :hen, $h: A \leq_m C$ (kts. 5.22).
 h voidaan laskea poly ajassa: Olkoon $M_f(M_g)$ funktion $f(g)$ polynomin $p(q)$ rajoittamassa ajassa laskeva Turingin kone. Voidaan olettaa, että p ja q ovat kaikkialla ei-väheneviä.

Olkoon M_g :n, M_{REW} :n ja M_f :n toiminta kuten lauseen 5.22 todistuksessa.

Yhdistämällä koneet samoin kuin aiemmin saadaan funktion h laskeva kone M_h , jonka aikavaativuus syötteellä x on

$$\begin{aligned} \text{time}_{M_f}(x) + \text{time}_{M_{\text{REW}}}(f(x)) + \text{time}_{M_g}(f(x)) \\ \leq p(|x|) + 2p(|x|) + q(|f(x)|) \\ \leq 3p(|x|) + q(p(|x|)) \\ = O(q(p(|x|))), \end{aligned}$$

joka on polynominen x :n pituuden suhteen.

- iii. (ja iv.) Palautuksen $f: A \leq_m^p B$ polynomin p rajoittamassa ajassa laskeva kone M_f , kielen B q :n rajoittamassa ajassa tunnistava kone M_B ja M_{REW} yhdistämällä samaan tapaan kuin lauseen 5.22 todistuksessa, saadaan kielen A ajassa $O(q(p(|x|)))$ tunnistava kone M_A . Se on deterministinen, jos kone M_B :kin on. $\square$

Lausekalkyylin toteutuvuus, SAT

Annettuna lausekalkyylin kaava φ (Boolean lauseke), joka koostuu muuttujista $x_1, \dots, x_n$, vakioista 0 (false) ja 1 (true), sekä konnektiiveista $\vee$, $\wedge$ ja $\neg$.

Onko φ toteutuva? Onko olemassa sellaista muuttujien arvoasetusta $t: \{x_1, \dots, x_n\} \rightarrow \{0, 1\}$, joilla

$$\varphi(t(x_1), \dots, t(x_n)) = 1$$

Arvataan arvoasetus t muuttujille ja tarkistetaan, että $\varphi(t) = 1$.

Jos φ :ssä on n muuttujaa, niin t voidaan esittää n -bittisenä binäärijonona ja tarkastaminen sujuu polynomisessa ajassa

- Stephen Cook ja Leonid Levin osoittivat 1970-luvun alkuvuosina, että on olemassa *NP-täydellisten* ongelmien luokka
- *NP*-täydellisen ongelman vaativuus on sidoksissa koko luokan *NP* ongelmien vaativuuteen
- Jos polynomiainen ratkaisualgoritmi on olemassa yhdellekin *NP*-täydelliselle ongelmalle, niin sellainen on olemassa kaikille luokan *NP* ongelmille
- Helpottaa ongelman $P \stackrel{?}{=} NP$ käsittelyä ja vaikeiden ongelmien tunnistamista

Lause 7.27 $SAT \in P \Leftrightarrow P = NP$

- Monet lausekalkyylin kaavojen rajoitetut muodotkin ovat *NP*-täydellisiä
- Kaava φ on *konjunkttiivisessa normaalimuodossa* (cnf), jos se on muotoa

$$\varphi = C_1 \wedge C_2 \wedge \dots \wedge C_m,$$

missä kukin *tekijä* C_i on disjunktio

$$C_i = \alpha_{i1} \vee \alpha_{i2} \vee \dots \vee \alpha_{ir}$$

- Termit α_{ij} ovat *literaaleja*: muuttujia tai niiden negaatioita
- CSAT on cnf-kaavojen toteutuvuusongelma:
 $\{ \varphi \mid \varphi \text{ on toteutuva cnf-kaava} \}$
- Selvästi $CSAT \in NP$. Mv. Lausekalkyylin kaava voidaan muuntaa polynomisessa ajassa cnf-muotoon

- Rajoittamalla cnf-kaavan tekijöiden literaalien lukumäärä täsmälleen k :hon literaaliin saadaan k -konjunkttiivinen normaalimuoto (k -cnf)

- Kieliperhe

$$kSAT = \{ \varphi \mid \varphi \text{ on toteutuva } k\text{-cnf-kaava} \}$$

- Kieli 2SAT kuuluu luokkaan P

Lause $CSAT \leq_m^P 3SAT$

Todistus.

- Annettu cnf-kaava φ voidaan muuttaa polynomisessa ajassa ekvivalentiksi 3-cnf-kaavaksi φ'
- Olkoon $\varphi = C_1 \wedge C_2 \wedge \dots \wedge C_m$

- Kukin tekijä $C_k = \alpha_1 \vee \alpha_2 \vee \dots \vee \alpha_r$, $r \geq 3$, korvataan 3-cnf-kaavalla

$$C_k' = (\alpha_1 \vee \alpha_2 \vee t_1) \wedge (\neg t_1 \vee \alpha_3 \vee t_2) \wedge \dots \wedge (\neg t_{r-3} \vee \alpha_{r-1} \vee \alpha_r),$$
missä $t_1, \dots, t_{r-3}$ ovat uusia muuttujia. Kaava C_k' voidaan selvästi muodostaa polynomisessa ajassa tekijästä C_k .

Vielä on tarkistettava, että tämä muunnos täyttää palautusehdon

$$\varphi \in CSAT \Leftrightarrow \varphi' \in 3SAT:$$

1. φ toteutuva $\Leftrightarrow \varphi'$ toteutuva:

Kaikilla tekijöillä C_k täytyy φ :n toteuttavan totuusarvoasetuksen asettaa $\alpha_i = 1$ jollakin $\alpha_i \in C_k$.

C_k' toteutuu kun asetetaan literaalien arvot samoin kuin C_k :n toteuttavassa arvoasetuksessa ja uusien muuttujien arvot

seuraavasti

$$t_j = \begin{cases} 1, & \text{jos } j \leq i-2 \\ 0, & \text{jos } j > i-2 \end{cases}$$

2. φ toteutuva $\Leftrightarrow \varphi'$ toteutuva:

Tällöin myös φ :n tekijöitä C_k vastaavat alikaavat C_k' toteutuvat.

Tällöin joko

- jokin literaali $\alpha_i = 1$, $\alpha_i \in C_k$, ja C_k toteutuu sen ansiosta tai
- jollakin $i < r-3$:

$$t_i = 1 \wedge t_{i+1} = 0,$$

jolloin on oltava $\alpha_{i+2} = 1$ ja tekijä C_k toteutuu.

Jos $r \leq 3$, niin

$$C_k = \alpha_1 \vee \alpha_2 \vee \alpha_3 \Leftrightarrow$$

$$C_k' = C_k$$

$$C_k = \alpha_1 \vee \alpha_2 \Leftrightarrow$$

$$C_k' = (\alpha_1 \vee \alpha_2 \vee t) \wedge (\alpha_1 \vee \alpha_2 \vee \neg t)$$

$$C_k = \alpha \Leftrightarrow$$

$$C_k' = (\alpha \vee t_1 \vee t_2) \wedge (\alpha \vee t_1 \alpha_2 \vee \neg t_2) \\ \wedge (\alpha \vee \neg t_1 \vee t_2) \wedge (\alpha \vee \neg t_1 \alpha_2 \vee \neg t_2)$$

Kaavojen toteutuvuuden ekvivalenssi säilyy. $\square$

Solmupeite, VC

Annettuna suuntaamaton verkko G ja luonnollinen luku k .

Onko G :ssä enintään k :n solmun solmujoukkoa, joka peittää kustakin verkon kaaresta vähintään toisen pään?

VC:n esittäminen formaalina kielenä edellyttää verkkojen koodaamista merkkijonoiksi. Voidaan käyttää samantapaisia koodaustekniikoita kuin Turingin koneiden kohdalla.

Arvataan annetusta verkosta G annettu määrä k solmuja ja tarkistetaan verkon koon suhteen polynomisessa ajassa, että valitut k solmua peittävät G :n kaaret

Lause $3SAT \leq_m^p VC$

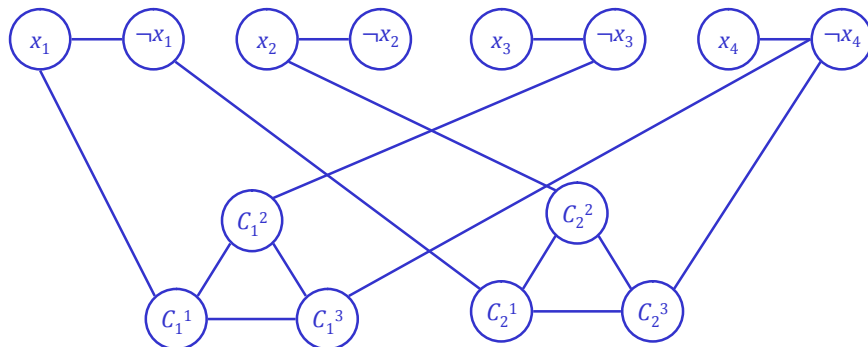
Todistus. Olkoon $\varphi = C_1 \wedge C_2 \wedge \dots \wedge C_m$ 3-cnf-kaava, jossa esiintyvät muuttujat $x_1, \dots, x_n$.

Vastaava solmupeiteongelman tapaus $\langle G, k \rangle$ muodostetaan seuraavasti.

- G :ssä on solmu kutakin literaalia kohden
- G :ssä on kolme solmua C_j^1, C_j^2, C_j^3 kutakin φ :n tekijää C_j kohden
- G :ssä on kaaret:
  - $(x_i, \neg x_i)$,
  - $(C_j^1, C_j^2), (C_j^2, C_j^3), (C_j^3, C_j^1)$ ja
  - Jos $C_j = \alpha_1 \vee \alpha_2 \vee \alpha_3$, niin $(C_j^1, \alpha_1), (C_j^2, \alpha_2), (C_j^3, \alpha_3)$
- $k = n + 2m$

Selvästi verkko G voidaan muodostaa kaavasta φ polynomisessa ajassa.

Kaavan $F = (x_1 \vee \neg x_3 \vee \neg x_4) \wedge (\neg x_1 \vee x_2 \vee \neg x_4)$ verkko

1. φ toteutuva $\Leftrightarrow$

G :llä on enintään $k = n + 2m$ solmun solmupeite:

- Otetaan totuusarvoasetusta vastaavaan solmupeitteeseen kutakin muuttujaa vastaten sitä literaalia, joka saa arvon 1, vastaava solmu (n solmua)
- Jokaista tekijää C_j vastaavasta kolmiosta on yhdestä kulmasta alkava kaari (C_j^i, α_i) nyt peitetty
- Otetaan solmupeitteeseen vielä kolmion kaksi muuta kulmaa (kaikkiaan $2m$ solmua)

2. G :llä on enintään k :n solmun solmupeite $\Leftrightarrow \varphi$ toteutuva:

- Olkoon V' , $|V'| \leq k$, G :n solmupeite
- Jotta V' voisi peittää kaikki G :n kaaret, on sen sisällettävä yksi solmu kutakin muuttujaa kohden ja vähintään kaksi solmua kustakin C_j -kolmiosta
- Näin ollen $|V'| = k$
- Asetetaan

$$t(x_i) = \begin{cases} 1, & \text{jos } x_i \in V' \\ 0, & \text{jos } \neg x_i \in V' \end{cases}$$

- Jokaisen C_j -kolmion kärjistä alkavista kaarista yhden peittää literaalisolmu $\alpha \in V'$
- Tällöin $t(\alpha) = t(C_j) = 1$ □

- Siis $SAT \leq_m^p CSAT \leq_m^p 3SAT \leq_m^p VC$
- Kieli B on NP -täydellinen, jos
  1. $B \in NP$ ja
  2. $A \leq_m^p B$ kaikilla $A \in NP$
- NP -täydellinen kieli voidaan tunnistaa deterministisesti polynomisessa ajassa jos ja vain jos kaikki muutkin luokan NP kielet voidaan tunnistaa deterministisesti polynomisessa ajassa

Lause 7.35 *Olkoon B NP -täydellinen kieli ja $B \in P$. Tällöin $P = NP$.*

Lause 7.36 Olkoon B NP -täydellinen kieli, $C \in NP$ ja $B \leq_m^p C$.

Tällöin myös C on NP -täydellinen.

Todistus. Koska B on NP -täydellinen, niin määritelmän mukaan $A \leq_m^p B$ kaikilla $A \in NP$. Toisaalta $B \leq_m^p C$, joten polynomisen palautuksen transitiivisuuden perusteella (lause 7.31) pätee $A \leq_m^p C$ kaikilla $A \in NP$. Oletuksen perusteella $C \in NP$, joten väite pätee. $\square$

- Jos siis halutaan osoittaa C NP -täydelliseksi kieleksi, riittää muodostaa polynominen palautus tunnetusta NP -täydellisestä kielestä B kieleen C ja lisäksi todeta, että $C \in NP$
- Ensin pitäisi todeta jokin kieli NP -täydelliseksi